

Dansk skolehistorie.

Vilkår, visioner og hverdag gennem 500 år.

Et værk i fem bind.

Oplægget er udarbejdet af en projektgruppe, bestående af:

lektor, dr.phil. Ning de Coninck-Smith (DPU), dr. pæd. Ellen Nørgaard (DPU) og lektor, dr.phil.

Charlotte Appel (RUC).

1. Hvorfor skolehistorie?

Hvert år i august starter en ny generation i børnehaveklasse. Det er en stor dag for børn - og forældre. Skal man tro erindringslitteraturen, vil mange af børnene huske denne begivenhed resten af livet. Skolen er imidlertid ikke bare en vigtig institution for den enkelte, men også for samfundet, og der går således næsten ikke en uge, uden at en historie fra skolens hverdag kommer på avisernes forside og på den politiske dagsorden.

Men skolen er også en institution, der ændrer sig over tid, og det er ikke så længe siden, at meget var anderledes. Så sent som i 1950'erne var skolegang og sommerferie på landet tilrettelagt efter landbrugets behov for børnenes arbejdskraft. I 1960'erne stod spanskrøret fortsat i en krog i klassen, og eleverne lærte at skrive med pen og blæk.

Anskuet i et endnu længere historisk perspektiv tegner der sig et billede af en udvikling, hvor skolen engang var for de få, til den i dag er for alle. I dagens skole ligger kundskaberne ikke fast som tilbage i historien; skolelæringen er derimod et resultat af dialog og forhandling mellem lærer og elev, og dannelsen af den demokratiske og globalt indstillede borger har afløst ældre tiders religiøse og nationale dannelsesprojekter.

Med den centrale plads, som skolen indtager i samfundet og den aktuelle samfundsdebat, må det undre, at der ikke findes nyere undersøgelser af skolens historie i et længere tidsperspektiv. Det eneste foreliggende forsøg er af ældre dato, nemlig Joakim Larsens *Bidrag til den danske Skoles Historie*, som udkom mellem 1893 og 1916. Med sin tro på skolens centrale rolle i demokratiseringen af samfundet og sin prioritering af skolereformer og skolepolitik er den naturligvis præget af sin tid. I dag stiller vi andre spørgsmål og søger andre svar, ligesom det dagligt opleves som en stor mangel, at der ikke findes et sammenhængende bud på det 20. århundredes danske skolehistorie.

Målet med dette projekt skal være at tilvejebringe en ny og samlet fremstilling af dansk skolehistorie. Værket (i fem bind, se venligst nedenfor) vil dels give indsigt i skolehistoriens lange linjer, i relationerne mellem samfundsmæssige forandringer, skolepolitiske initiativer, interesser og uenigheder, og dels tegne et helt konkret billede af skiftende tiders skolegang og dens betydning for elever, lærere og forældre. I langt højere grad end hidtil vil værket anlægge et hverdags- og ”nedefra”-perspektiv, med praksis og skolens aktører i centrum af en skolemangfoldighed og -kompleksitet i vedvarende forandring. Fremstillingen ønsker ydermere at bryde med den nationale fortolkningsramme, som har præget den danske uddannelseshistorie.

Værket skal give baggrundsviden og inspiration til de mange mennesker, der til daglig er med til at forvalte og forme vore skoler: lærere, forældre, administratorer og politikere. Det skal kunne bruges af alle, som interesserer sig for uddannelseshistorie og de mange dertilknyttede kultur- og socialhistoriske problemstillinger. Og sidst, men ikke mindst, skal det kvalificere og perspektivere den aktuelle, nutids- og fremtidsrettede uddannelsesforskning og -debat. Historien opleves ofte som forhindring for fornyelse og forandring, frem for som et afsæt for at tænke nyt og anderledes. Med sin belysning af brud og kontinuitet i skolens udvikling er det imidlertid ambitionen for værket *Dansk skolehistorie. Vilkår, visioner og hverdag gennem 500 år* at gøre skolehistorien til et kulturelt og (skole)politisk aktiv.

2. Emnefelt og problemstillinger

Men én ting er spørgsmålet om skolehistoriens relevans, noget andet vurderingen af, hvor den relevante del af skolens historie tager sin begyndelse. Man kunne mene, at dagens skolehistorie kan henlægges til tiden efter 2. Verdenskrig og velfærdsstatens udvikling. Det er imidlertid vores opfattelse, at historien rækker længere bagud i tid: Til dengang i 15-1600 tallet, hvor læseundervisning blev almindelig udbredt, til midten af 1800-tallet, hvor de forskellige stænder sloges for deres egne skoler, eller til dengang i 1920'erne, da nogle lærere i Vanløse indledte et forsøg med en barnecentreret skole. For skolen, som vi kender den, er et produkt af tidligere perioders reformer og forandringsprocesser. Fortidens skole er til stede i hverdagen som nuets forudsætning. Eksempelvis går det særegne danske segmenterede skolesystem, hvor privatskoler eksisterer side om side med folkeskolen – tilmed med statsstøtte – langt tilbage. Ligeledes har klasselærerordningen, som kom til verden i 1800-tallets store byskoler, vist sig at være en urokkelig institution i den danske folkeskole. Historicitet er et grundvilkår ved skolen, men det kræver viden og indsigt at bruge historien som en ressource i en travl skolehverdag, og når de store skolepolitiske beslutninger skal træffes.

Skolens historie må altid forstås i tæt sammenhæng med det omgivende samfund. Det overrasker f.eks. ikke, at renæssancens skoleundervisning lagde hovedvægt på kristendomsforståelse og katekismuslæsning, for kirken og kristendommen gennemsyrede samfundet. Ej heller, at de nationale historiske fortællinger kom på skoleskemaet i årene efter nederlaget til Tyskland i 1864. Skolegang handler således ikke kun om indlæring, men også om identitetsdannelse, hvad enten den er placeret i spændingsfeltet mellem det religiøse og nationale som førhen, eller det nationale og globale, som det er tilfældet i dag. Af denne grund har der til alle tider været kæmpet både på centralt og på lokalt niveau om skolens form og indhold, om fagene og børnenes personlighedsudvikling med forhandlinger og kompromisser som resultat. Det er disse modsætningsfyldte fænomener og deres betydning for skolens hverdag, det nye værk skal belyse og

diskutere.

En skolehistorie, der vil dække tiden fra senmiddelalderen til begyndelsen af det 21. århundrede, står over for nogle særlige udfordringer. Selve emne- og genstandsfeltet ”skole” og ”skolegang” ændrer sig radikalt gennem den lange periode. Nogle tråde vil kunne trækkes op gennem alle de behandlede århundreder, andre må slippes og nye samles op. Men det er vores overbevisning, at netop det lange tidsperspektiv vil kunne åbne for nye indsigter m.h.t. hvornår, hvordan og hvorfor bestemte former for uddannelse og socialisering er blevet henlagt til de særlige læringsmiljøer, man kalder ”skole”, og hvordan ”skolelæring” har interageret med andre former for læring. Samtidig vil vi få mulighed for at undersøge, hvilke institutioner og samfundsgrupper, bevægelser og ideologier, der til forskellig tid har kæmpet om at præge skolens udvikling.

Følgende tre sammenhængende problemstillinger vil være styrende for fremstillingen:

- Hvordan har forståelsen af skolelæring og vilkårene for skolegang ændret sig over tid?
- Hvem har kæmpet for at præge skolens udvikling og med hvilke midler og resultater?
- Hvordan (og hvor forskelligt?) har skolehverdagen konkret formet sig, og hvilken betydning har skolen haft for elever, forældre og lærere?

3. International inspiration – Tendenser inden for nyere uddannelseshistorie

Det er ikke kun i Danmark, at der savnes en nyere videnskabelig fremstilling af skolens historie fra reformationen og frem til i dag. Det er faktisk mere reglen end undtagelsen og må forklares med en kombination af den postmoderne vending i historiefaget og opgøret med de såkaldt store fortællinger i kombination med generelle besparelser på universiteterne fra midten af 1980'erne. Det eneste værk, som det er lykkedes at lokalisere, nemlig Helmut Engelbrechts fembindsværk om den østrigske skoles historie, er karakteristisk nok udgivet i 1982-88. Til gengæld findes der en

række nyskrevne fremstillinger i lærebogsform, f.eks. Fend (Tyskland) og Tønnesen (Norge), beregnet på gymnasiet og læreruddannelsen. Den store fortælling om modernitetens tiltro til skolens centrale rolle i først oplysningens og siden demokratiets og velfærdsstatens projekt er således internationalt afløst af en række mindre fortællinger, der vægter hverdagen frem for skolereformer og -politik, tradition og kontinuitet frem for brud. Eksempler herpå er William J. Reeses *American Public Schools* (Reese 2005) og Marc Depaepe et al.'s analyse af det belgiske skolevæsen *Everyday Education Practice in Primary Schools 1880-1970* (Depaepe et al. 2000). Man ser endvidere blandt de internationale uddannelseshistorikere en fornyet interesse for teoretiske og metodologiske spørgsmål, herunder relationerne mellem pædagogikken, uddannelseshistorien, -filosofien, -etnografien, -og -sociologien (se Smeyers og Depaepe 2007, Lowe 2000 og McCulloch 2005, Cohen 1999 og Popkewitz 2001). I arbejdet med den danske skoles historie vil vi i høj grad lade os inspirere af den nye social- og kulturhistoriske drejning inden for den internationale uddannelseshistorie, såvel som af de igangværende teoretiske og metodiske debatter.

4. Om projektets analytiske perspektiver

To analytiske begrebspar vil blive anvendt for at vise, hvordan (forskellige slags) skoler gennem tiderne har eksisteret og er blevet formet af mennesker og omgivelser:

Hverdag og mangfoldighed. Værket vil anlægge et praksis- og "nedefra-" perspektiv.

Fremstillingen skal i høj grad handle om skiftende skolelandskaber, herunder skolebyggeriet og skolernes geografiske placering samt de mennesker, individer og grupper, der har haft deres gang i skolen og har haft indflydelse på dens form og indhold – og som skolen ikke kan tænkes foruden. I alle bind vil der derfor være skildringer af udvalgte skoleelever, lærere, præster, embedsmænd osv. Og vi vil møde dem i dagligdagens praktiske og ofte vanskelige virkelighed: Når nyt stof skulle indlæres; når der var uro blandt eleverne; og når forældre og tilsynsførende myndigheder blandede sig. Det vil fremgå, at der ofte kunne være meget langt fra de pædagogiske idealer og lovgivningens

paragraffer til skolelivet i praksis.

Betoning af mangfoldighed vil følge naturligt af hverdagsperspektivet. For der har alle dage været - på trods af fælles lovgivning - store forskelle regionalt og lokalt, og mellem skoler for hhv. høj og lav, borgere og bønder, drenge og piger, for små og for større børn, og for børn med særlige behov eller af anden etnisk oprindelse. Vi vil således vægte variationer og undtagelser samt det grundvilkår, at det at gå i skole kunne opleves og vurderes uhyre forskelligt, alt efter hvem man var, og om man befandt sig inden for helstaten, i kolonierne, i grænseegnene eller i nationalstaten. På denne måde vil fremstillingen også komme til at udfordre forestillingen om én dansk folkeskole inden for rammerne af én dansk nationalstat. Samtidig vil det fremgå, at pædagogisk tænkning og ideer ikke kender til landegrænser, og at det, som vi i dag forstår som særligt dansk, ved nærmere eftersyn viser sig at have såvel nordiske, europæiske som amerikanske rødder.

Kamp og konstruktion vil ligeledes stå centralt i fremstillingen. Det hænger sammen med, at skole altid handler om (forsøget på) at forme børn til (med)borgere. Skolehistorie er uløseligt forbundet med identitetsdannelse, både for individer, for grupper og i nogle tilfælde for hele generationer af danske børn. Netop derfor har skolen ofte været en kamparena, og fremstillingen vil dokumentere, at der har været meget modstridende opfattelser af, hvad skole skulle gå ud på, både m.h.t. faglige færdigheder og undervisningsmetoder og m.h.t. de værdier og verdensbilleder, som skolen skulle formidle. Hvem havde hvilke skolepolitiske dagsordener og hvorfor? Og hvilke interesser slog igennem med hvilke midler? Ved at sætte fokus på de konflikter, forhandlinger og kompromisser, der har formet skolen – såvel på (lands)politisk plan som i kommunal- og skolebestyrelser og inde i det enkelte klasseværelse – vil vi anskueliggøre, at skoleudvikling er et resultat af dynamiske processer, hvor mange aktører og interesser gør sig gældende, og hvor visioner og styringsforsøg indgår i en vekselvirkning med eksisterende skolevirkeligheder og samfundsforhold. Skoleudvikling og skolehverdag er kun til en vis grad noget, der kan planlægges – det er i høj grad en modsætningsfyldt virkelighed, der skabes i mødet mellem skolens brugere.

Også i en anden sammenhæng vil det være afgørende at forstå fænomenet skole som konstruktion. Skole handler ikke kun om kulturel forankring og kollektive processer, men også altid om individer og subjektiv læring. Så én ting er, hvad ”skolen” (ifølge lovgivning, handlingsplaner etc.) har som sine formulerede mål, noget andet hvad den rent faktisk gør! Når børn lærer, så

forandrer de sig, og de forvalter læringsprocesserne meget forskelligt. Det skal således være ambitionen at udnytte nogle af de indsigter, som nyere uddannelses- og subjektivitetsforskning har skabt, og løbende fremdrage eksempler på, hvordan skiftende tiders skole har formet (eller netop *ikke* formået at forme) bestemte menneskers identitet og selvforståelse.

5. Afgrænsninger og stofudvælgelse

Fremstillingen af dansk skolehistorie igennem et halvt årtusinde vil ikke begrænse sig til det geografiske område, der i dag udgør kongeriget Danmark. Vi vil have de skiftende grænser og statsretlige forhold for øje, for de har været afgørende for de erfaringer og traditioner, der prægede de forskellige tidsrumms skoleverden og pædagogiske horisonter. Ud fra ønsket om at indfange vigtige forandringer over tid – og samtidig sikre kontinuiteten mellem værkets fem bind – vil vi udvælge 5-6 lokalområder i det nuværende Danmark, hvor skoleudvikling kan følges gennem de mange århundreder. Der er hensigten, at vore undersøgelser af skolens vilkår og hverdagsliv kommer til at dække både by og land, hovedstaden, købstæderne, udkantsområderne og kolonierne, samt distrikter med såvel få som mange erfaringer med skoleeksperimenter.

Værkets fokus vil ligge på skiftende tiders grundskoler frem til nutidens folkeskole med 10 klassetrin. Men eftersom det har varieret meget, hvilke former for læring der har været henlagt til egentlige skoler, og hvor mange år skolegangen har strakt sig over, vil det være nødvendigt at arbejde med en fleksibel definition af ”grundskole”. F.eks. vil den (grund)undervisning, der fandt sted ved latinskoler og realskoler, blive inddraget. Og i alle bind vil skolelæring blive relateret til den læring, der finder sted forud for skolegangen (hjemmeundervisning, børnehaver m.m), og til børns og unges efterfølgende uddannelsesforløb og arbejdsfunktioner, eftersom mange krav til skolen netop er blevet formuleret ud fra hensynet til ”aftagerne” (gymnasier, erhvervsskoler m.m). Men læringsforløb før og efter, hvad der svarer til folkeskolen, er ikke som sådan med i dette projekts undersøgelsesfelt. Endelig vil lærernes baggrund og uddannelse (på seminarier m.m.) løbende blive inddraget i fremstillingen; for uden lærere ingen skole.

Vore undersøgelser vil blive baseret på et uhyre varieret kildemateriale, som ud over den centrale

lovgivning især vil omfatte pædagogisk-faglige tekster samt dokumentation af hverdagsliv (såsom erindringsmateriale, brevstof, protokoller, indberetninger, regnskaber m.m.). Vi vil endvidere studere bygninger, skolebøger og billeder, ikke kun som illustrationer, men som kilder til indsigt. Navnlig for den nyere skolehistorie, hvor stofmængderne er overvældende store, vil den omtalte fokusering på udvalgte lokalområder blive anvendt som kriterium ved udvælgelsen af materiale.

Kronologisk skal værket favne fra middelalderen og frem til situationen ved det 21. århundredes begyndelse. Med intentionen om at skildre skolelæring i et langt perspektiv har vi valgt at lade værkets første bind tage udgangspunkt i de tidligste vidnesbyrd om skolelæring (i kirke- og klosterscholer). Samtidig er det indlysende, at skildringen af de sidste godt to hundrede år skal have størst vægt: dels pga. en naturlig stor interesse for den nyeste tid, dels fordi fænomenet ”skole” netop kom til at fylde mere både i den enkeltes liv og i samfundet som helhed op gennem 1800- og 1900-tallet. De angivne årstal er omtrentlige, for fremstillingen følger netop ikke skolelovenes og institutionernes kronologi. Det er i højere grad forandringer m.h.t. de omtalte vilkår for skolelæring, der giver de enkelte tidsrum (og bind) deres særlige præg.

6. Dansk skolehistorie: Et værk i fem bind.

Hovedredaktører: dr.phil. Ning de Coninck-Smith og dr. phil. Charlotte Appel
Specialkonsulenter: dr. phil. Erik Nørr og ph.d. Keld Grønder Hansen

Bind 1. *Da læreren holdt skole. Dansk skolehistorie før 1780*
Undertitel: *Kirkens og de praktiske færdighedens skoler*

Bindet vil karakterisere de tidligst kendte skolelærings-miljøer: Middelalderens kirke- og klosterscholer samt de mange små læse-, skrive- og regneskoler, der efterhånden voksede frem ved siden af en mangfoldighed af (endnu) mere uformelle skoleformer som omgangs- og hjemmeundervisning. Skolebygninger var en sjældenhed. Hvor der var en lærer, kunne der ”holdes skole”. Også selvom læreren sjældent var uddannet som sådan. Forandringer i kultur og samfund,

ikke mindst skriftmediets udbredelse, reformationen og fremvæksten af magtstaten, fik stor betydning for uddannelsesbehov og skoleformer. Bindet vil analysere, hvordan kirke, kongemagt og de forskellige samfundsgrupper søgte af forme de fremvoksende skoler, men det vil samtidig skildre skolegangens betydning for tidens mennesker. Herunder, at flertallet af danske piger og drenge i slutningen af 1700-tallet havde fået adgang til basale læsefærdigheder og mange af drengene endda til videregående skrive- og regnekundskaber.

Bind 2. *Da skolen tog form. Dansk skolehistorie ca. 1780 – ca. 1850*
Undertitel: *Fædrelandets og det oplyste landbosamfunds skoler*

Landboreformerne, oplysningstid og den fremspirende fædrelandskærlighed satte skolen på den samfundsmæssige dagsorden. Resultatet blev oprettelsen af lærerseminarier og en række skoleforsøg i statsligt såvel som i privat godsejerregi. Begge dele lå til grund for 1814-anordningerne. Bindet vil belyse forudsætningerne bag udviklingen, både de samfundsmæssige og de pædagogiske, herunder udenlandske forbilleder, og centrale aktører og vigtige skoleforsøg vil blive trukket frem. Endvidere skal problemstillinger i forbindelse med implementering af lovgivningen overalt i helstaten og kolonierne behandles, eksempelvis det omfattende skolebyggeri, hensynet til børnenes arbejdskraft, efterspørgslen på kvalificerede lærerkræfter samt mange former for ”sammenstød” mellem allerede eksisterende lokale læringstraditioner og den nye statsautoriserede almueskole.

Bind 3. *Da skolerne blev mange. Dansk skolehistorie ca. 1850 – ca. 1920*
Undertitel: *Borgernes, bøndernes og arbejdernes skoler*

En mangfoldighed af private og offentlige skoleinitiativer ændrede i denne periode skolelandskabet grundlæggende. Friskoler på landet, private realskoler i købstæderne, og offentlige folkeskoler til de mange børn i byen. Skolen udviklede sig til en institution, som hverken børn eller forældre kunne komme udenom, og den optog mere af børnenes tid, især i byerne. Her blev børns sundhed og fritid sat på skemaet med lægetilsyn, lusetanter, skolebade, skolebespisning, feriekolonier m.m. Bindet

skal skildre de samfundsmæssige forudsætninger, som lå bag forandringerne i skolesystemet og i skolens hverdag, samt belyse fremkomsten af en ny standsbevidst lærerstand af begge køn. Ikke mindst på landet kom mange skolelærere til at indtage en nøgleposition i lokalsamfundet. Bindet skal endvidere vise, hvordan pædagogiske ideer (fra spørgsmålet om disciplin til undervisningens form og indhold) blev udvekslet mellem de forskellige skoleformer, og skolens rolle i den videre udvikling mod nationalstat og demokrati vil blive diskuteret.

Bind 4. *Da skolen blev alles hverdag. Dansk skolehistorie ca. 1920 – ca. 1970*
Undertitel: *Opbygningen af velfærdsstatens skoler*

Økonomisk vækst, nye medier, forøgede vandringer og et forbedret kommunikationsnet udjævnede forskellene mellem landsdelene og mellem land og by. På tværs af politiske skel blev "skole" for alvor set som demokratiets og (velfærds)samfundets fælles projekt, og der var bred politisk enighed om, at større ensartethed i de unges kvalificering og vilkår samt hævelse af det almene uddannelsesniveau var målsætningen. Bindet vil skildre, hvordan små skoler blev nedlagt, store centralskoler og skoler i omegnskommunerne bygget, og hvordan en større fagkreds, tests og modenhedsprøver samt en fremspirende specialundervisning i årene omkring 1958-loven kom til at indgå i hverdagen landet over. Samtidig skabte nye skoletanker og reformer tilspidsede diskussioner om balancen mellem faglig indlæring og barnets harmoniske udvikling, og skolens nationale og religiøse dannelsestradition blev i stigende grad udfordret.

Bind 5. *Da skolen skulle redde samfundet. Dansk skolehistorie ca. 1970 – ca. 2014*
Undertitel: *Skolerne mellem samfundsrelevans og globalisering*

En udelt skole og et hævet alment uddannelsesniveau var fortsat en fælles uddannelsespolitisk vision. Men på mange områder blev uenigheder om skolens mål og midler yderst følbare, både i de pædagogiske og skolepolitiske debatter og ude på de enkelte skoler. Fremstillingen vil se nærmere på de mange diskussioner om samfundsrelevans og indoktrinering, på nye forståelser af kundskaber og læring i en globaliseret verden, og på integrationen af ny elevgrupper med anden etnisk baggrund. Men bindet vil samtidig skildre, hvordan selve hverdagen formede sig i de store,

færre og efterhånden nedslidte skoler. Omgangsformerne ændrede sig i lyset af såvel ungdomsoprøret som nye forståelser af børn og unge som aktører i egen ret, og stadig større faglige, kulturelle og sociale forventninger til skolen blev formuleret. Landets skoler blev i stigende grad gjort til genstand for centrale politiske initiativer (fælles mål, kanon og elevplaner), samtidig med at de sociale, kønnede og etniske forskelle blandt eleverne blev tydeligere. Afstanden mellem hvad "skole" indebar i hhv. Nordsjælland og på indre Nørrebro var måske et af de mest iøjnefaldende træk ved skolegangen i Danmark frem mod 2014.

Alle bind afsluttes med et syntetiserende kapitel om udviklingen i den behandlede periode. Som samlet afslutning på hele værket placeres i bind 5 en tekst, hvor de lange linjer (fra dengang skolen var kirkens datter til den i dag er én af velfærdsstatens søjler) vil blive trukket op og diskuteret. Der udformes endvidere et fyldigt indeks, således at det også er muligt at læse på tværs af de fem historiske perioder. Alle bind skal have en righoldig billedside.

7. Formidling

Der arbejdes med en todelt formidlingsstrategi

- Fremstillingen udgives i bogform på Århus Universitetsforlag. De fem bind bør kunne købes såvel enkeltvis som samlet. Værket bør af hensyn til den brede offentlighed, vi ønsker at nå, skrives på dansk, men med mulighed for, at de syntetiserende afsnit kan udgives på engelsk i elektronisk form på webportalen (se nedenfor).
- Vi ønsker derudover – gerne i samarbejde med Nationalmuseet, Danmarks pædagogiske bibliotek og sammenslutningen af lokalhistoriske arkiver (SLA) og/eller Undervisningsministeriet - at etablere en webportal, der ud over lovgivning og andre former for skriftligt kildemateriale også rummer billeder, film og andet med relevans for forståelse af skolens udvikling og historie.

8. Projektstyring og arbejdsseminarer

Hvert bind har *to forfattere*. Bind 5 om perioden fra ca. 1970 – ca. 2014 har dog *tre*, begrundet i

stofmængden og skolens øgede kompleksitet. Forfatterne fordeler selv arbejdet mellem sig, men tanken er, at sparring udgør en vigtig parameter i et grundforskningsprojekt som det planlagte.

Til værket knyttes to *specialkonsulenter*, der kan rådgive forfatterne mhp. optimal udnyttelse af det eksisterende kildemateriale (det arkivalske, museale, bygningshistoriske, fotografiske m.m.)

Der etableres *en hovedredaktion* bestående af to personer, som påtager sig organiseringen af arbejdsseminarerne, den daglige ledelse af projektet, den afsluttende bearbejdning af manuskripter og dertilhørende billed- og webredaktion, samt udarbejdelsen af det syntetiserende afsnit i bd. 5 (jf. ovenfor).

Med henblik på at sikre en fremstilling, styret af fælles problemstillinger og metoder og med sammenhæng mellem de enkelte bind, planlægges en række *arbejdsseminarer*, som er obligatoriske for projektets medarbejdere. Hele forløbet indledes fra efteråret 2009 med to metodisk-teoretiske seminarer, hvor projektets hovedgreb og kildesituation drøftes og kvalificeres. Efterfølgende seminarer skal dels introducere til brugen af relevante biblioteker og fælles software (bibliofiprogrammer m.m.), dels dreje sig om udvalgte problemstillinger på tværs af de fem bind. Synopser og prøvekapitler fra de enkelte bind vil løbende blive fremlagt og diskuteret. Vi påregner at gøre brug af oplægsholdere udefra, deriblandt medlemmer af referencegruppen (se nedenfor). Oplæg, som især behandler uddannelseshistoriens teorier og metoder, vil blive publiceret.

Der ansættes to *studenter* til billedarbejde, indeks, bibliografi, webredaktion m.m.

Desuden nedsættes *en referencegruppe*, bestående af danske og udenlandske personer med særlige faglige ressourcer, som skal bistå ved udformning af tematisering, begrebsudvikling og periodisering, men som også løbende skal inddrages i drøftelse af de enkelte manuskripter og i diskussioner af opståede videnskabelige problemstillinger.

Hver forfatter tildeles 1,5 års fuldt frikøb. Hovedredaktørerne får 1,5 år til redaktion af fembindsværket og tilrettelæggelse af arbejdsseminarer m.m. Da de samtidig bidrager som forfattere til værket, vil der således være tale om sammenlagt 3 års fuldt frikøb. Specialkonsulenterne, hvis bistand behøves i alle værkets faser, vil blive tildelt lønmidler svarende til 2 måneder hver. De to studenter tildeles timer svarende til et års arbejdsindsats hver. Deltagere i referencepanelet får rejser og ophold betalt. Der skal dog afsættes midler til evt. særlige opgaver i forbindelse med (større) manuskriptlæsning o.lign.

Der afsættes midler til engelsk oversættelse af de omarbejdede og syntetiserende bidrag til hvert bind.

9. Budget

Se venligst bilag.

10. Tidsramme 2009-2014

Under forudsætning af tilvejebringelsen af den nødvendige finansiering tænkes arbejdet påbegyndt i sensommeren 2009; forsknings- og skriveproces afsluttet i sommeren 2012; og redigering af manuskripter, billeder og webportal færdiggjort ved udgangen af 2013 med henblik på udgivelse af det samlede værk i 2014. Dette falder sammen med 200 års jubilæet for folkeskolens ”grundlov”, nemlig anordningerne af 1814. Det forventes at skabe ekstra opmærksomhed om folkeskolens historiske udvikling.

11. Potentielle samarbejdspartnere

På DPU

Mobbeprojektet ved professor Dorte Marie Søndergaard

Skole-hjem projektet ved lektor Niels Kryger

Civilisationsprojektet ved lektor Eva Gulløv
Medborgeropdragelsesprojekt ved professor Ove Korsgaard
Uden for DPU
Udvalgte danske kommuner
Danmarks Lærerforening
Danmarks Privatskoleforening
Friskoleforeningen
De Frie Grundskolers Lærerforening
Undervisningsministeriet
Nationalmuseet
Arbejdermuseet/Arbejderbevægelsens bibliotek og arkiv
Det Kongelige Bibliotek
SLA – Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver
ODA – Organisationen Danske Arkiver
Statens Arkiver
Svensk utbildningshistorisk nätverk

Referencer

Depaepe, Marc et al., *Order in Progress. Everyday Education Practice in Primary Schools – Belgium, 1880-1970*, Leuven, Leuven University Press, 2000

Engelbrecht, Helmut, *Geschichte des österreichischen Bildungswesens. Erziehung und Unterricht auf dem Boden Österreichs*. Vol. 1-5, Wien, 1982-1988

Fend, Helmut, *Geschichte des Bildungswesens – Der Sonderweg im Europäischen Kulturraum*, Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006

Lowe, Roy (ed.), *History of Education – Major Themes – Debates in the History of Education*, Vol. 1, London, RoutledgeFalmer, 2000

McCulloch, Gary (ed.), *The RoutledgeFalmer Reader in History of Education*, London, RoutledgeFalmer, 2005

Popkewitz, Thomas S. et. al, *Cultural History and Education – Critical Essays on Knowledge and Schooling*, London, RoutledgeFalmer, 2001

Reese, William J., *America's Public Schools. From the Common School to "No Child Left Behind"*, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 2005

Smeyers, Paul and Marc Depaepe, *Educational Research: Networks and Technologies*, Dordrecht, Springer Verlag, 2007

Tønnesen, Liv Kari, *Norsk Utdanningshistorie – en innføring med fokus på grundskolens utvikling*, Oslo, Fakkbokforlaget, 2004